

Engin Berber (ed.), **Türk Dış Politikası Çalışmaları: Cumhuriyet Dönemi İçin Ulusal Rehber**, Genişletilmiş 2.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, XI+186s, ISBN: 978-605-399-235-6

Burcu KAYA¹

Adını başlığımıza taşıdığımız kitap, Prof. Dr. Engin Berber tarafından derlenmiştir. Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyelerinden Berber'in, öğrencilerine ithaf ettiği kitabın varlık nedeni, kaynak bilgisi konusundaki eksikliği gidermektir. Beş bölümden oluşan kitap özellikle kullanılmamış belge ve bilgiler sunan birinci ve ikinci elden kaynakları, örnekler üzerinden tanıtmaktadır. Bunu yaparken, ele aldığı her kaynağın rolü üzerinde düşünmeyi, yayıncı kurum ve kuruluşların tarihsel gelişimlerine değinmeyi, davranış kalıplarını değerlendirip eleştirmeyi, görüş ve öneriler paylaşmayı ihmal etmemektedir. Kitap, Prof. Dr. Berber'in her birinin yüksek lisans ve doktora tezlerine danışmanlık yapmış olduğu ve Adnan Menderes Üniversitesi bünyesinde olan biri hariç,

diğerleri halen çalıştığı bölümde meslektaşları olan isimlerin kolektif çabasının bir ürünüdür.

Berber'in kaleminden çıkan "*Arşivlerimiz ve Arşiv Belgeleri*" başlıklı birinci bölümde (ss. 1-28) milli arşivler ve bunların envanteri hakkında bilgi verilmiştir. Bu arşivlerin başında, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan, Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi daire başkanlıkları gelmektedir. Cumhuriyet dönemi Türk Dış Politikası üzerine çalışacakların yararlanabilecekleri belgelerin bulunduğu Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı içindeki yedi farklı katalog üzerinde ayrıntılı durulmuştur. Bunlar Bakanlar Kurulu Kataloğu, Müşterek Kararnameler Kataloğu, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Kataloğu, Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Kataloğu, Toprak İskân Genel Müdürlüğü Kataloğu, Cumhuriyet Halk Partisi Kataloğu ve Emniyet Genel Müdürlüğü Hanedan Mensupları ve Hatay Meselesi Kataloğu'dur. Dışişleri Bakanlığı Arşivi ile tümü Ankara'da bulunan: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd (ATASE) Başkanlığı, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE), Türk Tarih Kurumu (TTK) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi de tanıtılmıştır.

Taner Bulut'un kaleminden çıkan "*Resmi ve Yarı Resmi Yayınlar*" başlıklı ikinci bölümde (ss. 29-70) daha ziyade, kamu kurum ve kuruluşlarınca yayımlanmış ve de yayımlanmaya devam etmekte olan çoğu periyodik nitelikteki çalışmalar tanıtılmıştır. Ayın Tarihi, Düstur, Ceride-i Resmîye/Resmî Ceride, TBMM Zabıt Ceridesi, TBMM Tutanak

¹ Uzman, burcu.kaya3@std.yeditepe.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6467-2744

Dergisi, Kavanin Mecmuası/Kanunlar Dergisi, T.C. Devlet Salnamesi/T.C. Devlet Yıllığı, Dışişleri Bakanlığı Yıllığı, Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, İktisat Vekâleti Mecmuası ile Maliye Mecmuası bunların belli başlılarıdır. Yarı resmi yayın olarak Belleten Dergisi, Türkiye Bibliyografyası, Türkiye Makaleler Bibliyografyası, T.C. Devlet Yayınları Bibliyografyası, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türk Dış Politikası ile ilgili yayımladığı kitaplar, Stratejik Araştırma ve Etütler Milli Komitesi (SAEMK), Genelkurmay Başkanlığı ve CHP tarafından yapılmış yayınlar tanıtılmıştır.

Berber ve Bulut'un kaleminden çıkan “*Özel Yıllıklar*” başlıklı üçüncü bölümde (ss. 71-91), resmi ve yarı resmi niteliği olmayan kuruluşlarca hazırlanmış ve basılmış/bastırılmış yıllıklara yer verilmiştir. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e, değişik başlıklar altında basılmış yıllıklar hakkında verilen özlü bilginin ardından tanıtılan belli başlı yayınlar şunlardır: Türkiye Yıllığı, Matbuat Yıllığı, Varlık Yıllıkları, Bütün Dünya Yıllığı ve Dergisi, ulusal gazetelerin yıllıkları (En çok yıllık çıkaran gazeteler: Cumhuriyet, Hürriyet ve Milliyet) ve konuya odaklı çeşitli yıllıklardır.

Dördüncü bölümde (ss. 94-128), Elif Yeneroğlu Kutbay “*Haber Dergileri*” başlıklı yazısında öncelikle haber dergiciliği kavramı tanıtmakta, ardından dünyada ve Türkiye'de haber dergilerinin gelişim öyküsü anlatmaktadır. Aynı özel yıllıklar gibi, Türk Dış Politikası yazımında kaynak olarak yeterince kullanılmamış haber dergilerinden üçü: Akis, Kim ve Yarın dergileri seçilmiştir. Türk Basın Tarihi'ne damgasını vurmuş bu haber dergilerinin her birinin dizini yapılmıştır.

Kitabın Onur Kınalı'nın kaleminden çıkan “*Anılar ve Yaşamöyküleri*” başlıklı beşinci ve son bölümünde (ss. 129-149) anılar, yaşamöyküleri ve günlüklerin önce birbirinden farklılaşan yanları, ardından yakın geçmişin inşasındaki rolleri örnekler eşliğinde açıklanmaktadır. Bu örnekler içinde Refik Halit Karay'ın *Minelbab İelmihrab*, Zeki Kunalp'in *Sadece Diplomat*, Selahattin Ülkümen'in *Bilinmeyen Yönleriyle Bir Dönemin Dışişleri* ve Mahmut Dikerdem'in *Üçüncü Dünya* kitabı da vardır. “Türk Dış Politikası Çalışmaları: Cumhuriyet Dönemi İçin Ulusal Rehber” başlıklı kitap, Türk Dış Politikası çalışmayı düşünenler açısından yararlı olacak dört adet ek ve dizinle tamamlanmaktadır.

Bir bütün olarak bakıldığında kitap, sadece Türk Dış Politikasını değil, genel anlamda yakın tarihi araştırmak isteyen araştırmacılar için bir kılavuz niteliğindedir. Bir başka deyişle ilk bakışta uluslararası ilişkiler disipliniyle ilgili görünen kitap, başta tarih olmak üzere hukuk, siyaset bilimi, iktisat ve kamu yönetimi gibi sosyal bilimlerin diğer disiplinlerinden olanlar için de son derece yararlıdır.